

Restoratívna justícia – definícia a modely

Restorative Justice – Definition and Models

Filip Vysudil

Abstract: *The study focuses on the current issues of criminal justice based primarily on the retributive justice model and presents the concept of restorative justice as an alternative which had an extensive expansion in the recent years. The first chapter briefly describes the current status of criminal justice and its main issues. The second chapter describes the definition, ideas, and main principles of restorative justice. The third chapter consists of four subheads, each dedicated to one of four most used restorative justice models – Victim-Offender Mediation, Family Group Conferencing, Circle Sentencing, and Community Reparative Boards. Restorative justice offers new options how to react to crime and seeks to reflect the needs of victims, offenders, and community.*

Key Words: *Retributive Justice; Restorative Justice; Victim-Offender Mediation; Repression; Family Group Conferencing; Circle Sentencing; Community Reparative Boards; Faciliator; Repression; Restorative Model; Recommended Ethical Guidelines; Neighborhood Boards; Community Diversion Boards.*

Abstrakt: *Štúdia sa zameriava na aktuálne problémy trestného súdnictva založeného primárne na koncepte retributívnej justície a predstavuje koncept restoratívnej justície ako alternatívu, ktorá v posledných rokoch znamenala veľkú expanziu. Prvá kapitola stručne popisuje aktuálny stav trestnej politiky a jej hlavné nedostatky. Druhá kapitola popisuje definíciu, idey a základné princípy restoratívnej justície. Tretia kapitola je zložená zo štyroch podkapitol, kde sa každá z nich zameriava na jeden zo štyroch najviac využívaných modelov restoratívnej justície – mediáciu, konferencie, súdenie v kruhoch a výbory komunitnej nápravy. Restoratívna justícia ponúka nové možnosti ako reagovať na trestný čin a má za cieľ reflektovať potreby obetí, páchateľov a komunity.*

Kľúčové slová: *Retributívna justícia; restoratívna justícia; mediácia; konferencie; súdenie v kruhoch; výbory komunitnej nápravy; sprostredkovateľ; represia; restoratívny model; odporúčané etické pravidlá; komunitné výbory; komunitné výbory odklonu.*

Aktuálny stav trestnej politiky

Retributívny koncept trestnej politiky založený na tradičnom kontinentálnom trestnom procese, aktuálne uplatňovaný v právnom poriadku Slovenskej republiky, podľa mnohých dosiahol svoj limit v rámci reálnych možností kontroly kriminality,¹ jej nárastu a zmeny štruktúry. Uvedené sa najvýraznejšie prejavuje nadmernou zaťaženosťou súdov, čo logicky obmedzuje reálne možnosti na individuálnejší prístup k jednotlivým trestným konaniam, nedostatočnou účinnosťou trestov, najmä z hľadiska ich prevenčného účinku ako jedného z deklarovaných účelov trestania, a nedostatočnou ochranou a záujmom o obeť trestných činov. Retributívna trestná politika vychádza z rovnováhy medzi zločinom a trestom, ujmou spôsobenou páchatelom a ujmou, ktorá má byť páchatelovi prostredníctvom uloženého trestu spôsobená. Z týchto skutočností následne vyplývajú ďalšie problematické témy ako vysoká miera recidívy a preplnenosť ústavov na výkon trestu odňatia slobody, pričom Karabec v tejto súvislosti hovorí o kríze väznenstva, či kríze trestu odňatia slobody.² Už v prvej polovici 20. storočia sa začína objavovať pojem *prizonizácia väzňov*, ktorý pomenúva negatívny socializačný vplyv väzenského prostredia. Toto predstavuje samostatnú subkultúru vyznačujúcu sa *izolovanosťou* od reálneho vonkajšieho sveta, ako aj *mechanizmom imobilizácie*, kedy určitá organizácia (napríklad ústav na výkon trestu odňatia slobody) vytvára pre svojich členov umelý svet, v ktorom sú pre jednotlivca zabezpečované viaceré, v živote bežné činnosti (zabezpečenie bytovej otázky, stravovanie a podobne), ktoré by inak musel vo vonkajšom svete riešiť sám. Je tak minimalizovaný priestor na jeho samostatné konanie a rozhodovanie, potláčaná jeho individualita a schopnosť niesť zodpovednosť za svoje rozhodnutia.³ Sú pretrhnuté väzby jeho rodinného, sociálneho a pracovného života, dochádza k jeho vylúčeniu zo spoločnosti. Fábry tento paradox, kedy odňatie slobody má pôsobiť prevenčne

¹ Kriminalita (zločinnosť) predstavuje súhrn trestných činov, ktoré spáchali, či už úmyselne alebo z nedbanlivosti, trestnoprávne zodpovední jedinci na istom mieste a za isté obdobie. DIANIŠKA, G., L. KLIMENTOVÁ, J. KOPRLOVÁ, V. KUBALA, T. STRÉMY a M. VRÁBLOVÁ. *Kriminológia*. 2. rozšír. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 17. ISBN 978-80-7380-344-5.

² KARABEC, Z. Koncept restoratívnej justice. In: Z. KARABEC, ed. *Restoratívnej justice: Sborník příspěvků a dokumentů*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, s. 5. ISBN 80-7338-021-8.

³ LUBELCOVÁ, G. Alternatívne tresty v kontexte stratégií spoločenskej regulácie kriminality (od trestajúcej k obnovujúcej trestnej spravodlivosti). *Sociológia*. 2005, roč. 37, č. 1, s. 33-58. ISSN 0049-1225.

pred ďalším páchaním trestnej činnosti, výstižne pomenoval ako situáciu, kedy trest odňatia slobody vytrháva jednotlivca zo spoločnosti, aby ho naučil, ako sa má v spoločnosti správať.⁴

Tieto skutočnosti negatívne vníma nielen odborná, ale, samozrejme, aj laická verejnosť, pričom narastá strach z kriminality a obava o vlastnú bezpečnosť, ktorú má štát zabezpečovať, ale zároveň aj finančné prostriedky každoročne vynakladané na ústavy na výkon trestu odňatia slobody a trestnú politiku štátu ako takú.

Kriminalita ako krajne nežiaduce a neprípustné sociálne správanie, zvlášť nebezpečné pre ostatných, je osobitným spôsobom vystavená potrebe spoločenskej regulácie výskytu takéhoto správania, pričom hlavným dôvodom pre regulatívny zásah spoločnosti je skutočnosť, že ide o sociálne správanie, ktoré poškodzuje iných ľudí a spôsobuje im nepriaznivé účinky škody (na zdraví, živote a majetku), a taktiež prekračuje určité spoločenské normy, čím narúša autoritu a stabilitu spoločenského poriadku.⁵ Frustráciu a nespokojnosť s aktuálnym stavom trestnej politiky a jej schopnosti reagovať na nárast zločinnosti a väzenskej populácie možno sledovať v mnohých krajinách, bez ohľadu na rôzne právne systémy v odlišných kultúrnych a geografických podmienkach, pričom odôvodnené pochybnosti sú najmä o schopnosti uplatňovaných trestných postupov do budúca účinne bojovať s kriminalitou a jej nárastom, a je kladená otázka, či súčasná trestná politika nie je v slepej uličke.

Restoratívna justícia – pojem a princípy

Vyššie popísané skutočnosti v posledných 20 až 30 rokoch podnietili mnohé úvahy o možnostiach nápravy daného nepriaznivého stavu. Najrozšírenejšou sa stala idea *restoratívnej justície* (z anglického slova *restore*, v preklade *obnoviť, navrátiť do pôvodného stavu*), vychádzajúca zo širšieho chápania trestného činu nielen ako porušenia určitých všeobecne záväzných právnych predpisov, ale najmä ako zásahu do osobnej sféry jedinca, komunity a spoločenských vzťahov. Tento zásah následne vytvára viaceré záväzky, najmä záväzok páchatel'a narušené vzťahy napraviť. Spôsobená škoda je chápaná rozsiahlo, či už ako ujma materiálna, psy-

⁴ FÁBRY, A. *Väznenie: História a súčasnosť*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, s. 102. ISBN 978-80-7380-379-7.

⁵ LUBELCOVÁ, G. Alternatívne tresty v kontexte stratégií spoločenskej regulácie kriminality (od trestajúcej k obnovujúcej trestnej spravodlivosti). *Sociológia*. 2005, roč. 37, č. 1, s. 33-58. ISSN 0049-1225.

chická, fyzická alebo aj narušenie spoločenských a rodinných väzieb. Restoratívna justícia vníma postavenie konkrétnej obete (zároveň však aj postavenie možných sekundárnych obetí) a jej potreby ako najdôležitejší prvok celého procesu, na rozdiel od retributívneho trestania, ktoré kladie primárne dôraz na uloženie trestu páchatel'ovi, teda na určitú odplatu. Odlišne je chápaná úloha štátu, ktorý má v súčasnosti monopol v rámci trestnej politiky, kedy vystupuje ako žalobca a sudca zároveň. V zmysle restoratívneho chápania trestania úlohou štátu je vytvárať také podmienky, aby priamo dotknuté strany (obeť, páchatel' a komunita) mohli mať riešenie vzniknutého konfliktu v čo najväčšej možnej miere vo vlastných rukách.

Jednoznačná a všeobecne uznávaná definícia pojmu restoratívna justícia v súčasnosti neexistuje. Možno však konštatovať, že existuje v odborných kruhoch zhoda v tom, čo sú základné východiská, princípy a ciele restoratívnej justície, pričom viacerí odborníkov v rámci svojej vedeckej a publikačnej činnosti vytvorilo určité vymedzenie daného pojmu.

Za prvú definíciu, ktorá sa začala objavovať v odborných kruhoch, možno označiť definíciu Marshalla, ktorý restoratívnu justíciu chápe ako proces, v rámci ktorého sa všetky strany, ktorých sa určitý trestný čin týka, stretnú, aby spoločne vyriešili, ako sa vyporiadať s príčinami a dôsledkami trestného činu.⁶

Haley uviedol: „V skratke, restoratívna justícia je proces, prostredníctvom ktorého kajúci sa páchatel' prijme zodpovednosť za svoje zlé správanie sa voči poškodeným a komunite, ktorých odozvou je, že umožnía páchatel'ovi znovu sa začleniť do spoločnosti. Dôraz je kladený na obnovu, obnovu páchatel'a, pokiaľ ide o jeho sebaúctu, obnovu vzťahov medzi páchatel'om a obeťou, a takisto na obnovu vzťahov oboch – páchatel'a a obeť v rámci komunity.“⁷

Podľa Umbreita restoratívna justícia poskytuje veľmi odlišný rámec pre chápanie a odozvu na trestný čin. Trestný čin je skôr chápaný ako ujma jednotlivca a komunity, než jednoducho porušenie abstraktných

---

⁶ MARSHALL, T. F. *Restorative Justice: An Overview* [online]. 1st ed. London: Home Office, Research Development and Statistics Directorate, 1999, s. 5 [cit. 2015-01-10]. ISBN 1-84082-244-9. Dostupné na: <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20130128103514/http://rds.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs/occ-resjus.pdf>.

⁷ HALEY, J. O. Crime Prevention through Restorative Justice: Lessons from Japan. In: B. GALAWAY a J. HUDSON, eds. *Restorative Justice: International Perspectives*. 1st ed. Monsey, NY: Criminal Justice Press, 1996, s. 352. ISBN 1-881798-07-0.

zákonov štátu. Tí najviac zasiahnutí trestným činom – obeť, členovia komunity a páchatelia – sú preto podporovaní v tom, aby zohrali aktívnu úlohu v konaní. Skôr než zameranie sa na potrestanie páchatel'a je dôležitá obnova citových a materiálnych strát, ktoré boli trestným činom spôsobené.⁸

Zehr chápe restoratívnu justíciu ako proces, ktorý má zahrnúť v maximálnej možnej miere všetkých, ktorých sa dotýka konkrétny trestný čin, aby spoločne identifikovali a riešili ujmy, potreby a záväzky, za účelom nápravy a navrátenia veci do pôvodného stavu.⁹ Za tri základné pilie re restoratívnej justície považuje ujmu a potreby, záväzky nápravy a zapojenie dotknutých osôb.

Vlastnú pracovnú definíciu ponúkla aj Aliancia nevládných organizácií pôsobiacich pri Organizácii Spojených národov v oblasti prevencie kriminality a trestnej justície: „Restoratívna justícia je proces, pri ktorom sa stretávajú všetky strany, ktoré majú na určitom trestnom čine účasť, za účelom spoločného posúdenia príčin trestného činu a jeho následkov.“¹⁰

Jeden z popredných predstaviteľov restoratívneho chápania trestnej politiky Howard Zehr vymedzil 5 základných princípov tak, že restoratívna justícia:

1. sa zameriava na škody a následné potreby (obetí, ale aj komunit a páchatel'ov);
2. adresuje záväzky vyplývajúce z týchto vzniknutých škôd (páchatel'ov, ale aj rodín, komunit a spoločnosti);
3. využíva procesy zamerané na začleňovanie a spoluprácu;
4. zapája tých, ktorí majú oprávnený záujem na veci (obeť, páchatel'ov, rodiny, komunity a spoločnosť);
5. sa zameriava na nápravu (toho, čo bolo trestným činom poškodené).

---

⁸ UMBREIT, M. S. Avoiding the Marginalization and 'McDonaldization' of Victim-Offender Mediation: A Case Study in Moving toward the Mainstream. In: G. BAZEMORE a L. WAL-GRAVE, eds. *Restorative Juvenile Justice: Repairing the Harm of Youth Crime*. 1st ed. Monsey, NY: Criminal Justice Press, 1999, s. 213. ISBN 1-881798-13-5.

⁹ ZEHR, H. *The Little Book of Restorative Justice*. 1st ed. Intercourse, PA: Good Books, 2002, s. 40. ISBN 1-56148-376-1.

¹⁰ DANDURAND, Y. a C. T. GRIFFITHS. *Handbook on Restorative Justice Programmes* [online]. 1st ed. New York; Vienna: United Nations; United Nations Office of Drugs and Crime, 2006. 105 s. [cit. 2015-01-10]. ISBN 978-92-1-133754-9. Dostupné na: http://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/06-56290_Ebook.pdf.

Na základe uvedeného možno konštatovať, že za restoratívnu justíciu považujeme proces, v rámci ktorého sa, nadväzujúc na spáchaný trestný čin, stretnú tí, ktorí boli týmto trestným činom najviac dotknutí (páchatelia, ktorí prijímu zodpovednosť za svoje konania, obeť a komunita), za tým účelom, aby spoločne identifikovali a riešili príčiny trestného činu, jeho následky, vzniknuté škody, záväzky a povinnosti. Cieľom celého restoratívneho procesu je náprava vzniknutých materiálnych aj nemateriálnych škôd a navrátenie veci do pôvodného stavu.

Dôležitým pojmom je *komunita*. Táto je v rámci restoratívnej justície chápaná veľmi široko. Komunita nie je *a priori* určený okruh osôb, ale jej vymedzenie vyplýva z povahy prejednávaneho trestného činu. Páchateľ a obeť sú príslušníkmi komunít na niekoľkých úrovniach. Ide o komunity založené napríklad na osobných vzťahoch (rodina, priatelia, susedia), na územnej organizácii (miesto, kde páchateľ a obeť žijú, mesto, okres), na sociálnej príslušnosti (podľa profesie, vzdelania).¹¹ Podľa Lubelcovej zainteresovanosť týchto ľudí posilňuje morálny záväzok páchateľa odčiniť negatívne účinky trestného činu a umožňuje výkon neformálnej kontroly nad ďalším správaním páchateľa. Najdôležitejším predpokladom je, aby tieto osoby neboli vybrané iba formálne, ale aby reprezentovali osoby, ku ktorým má páchateľ (respektíve obeť) dôveru a v jeho očiach sú morálnou autoritou, pred ktorou sa cítia zaviazaní k určitému správaniu.¹² Ako možno vidieť, teória restoratívnej justície vo veľkej miere dôveruje komunitám a ich pôsobeniu na páchateľov aj obeť. Predpokladom na ich skutočné uplatnenie sú: komunitne štruktúrovaná spoločnosť, prítomnosť skupinovej lojality v komunitách, vzájomná dôvera, ústretovosť, a v prípade potreby aj schopnosť všestranne si pomáhať. Je však otáznе, či práve tieto predpoklady majú v súčasnosti miesto nielen v našich podmienkach, ale v modernej spoločnosti ako takej. Stále viac sa totiž presadzuje tendencia k individualizácii všetkých stránok života, s dôrazom na jej spotrebný charakter.¹³

¹¹ KARABEC, Z. Koncept restoratívnej justice. In: Z. KARABEC, ed. *Restoratívnej justice: Sborník příspěvků a dokumentů*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, s. 9. ISBN 80-7338-021-8.

¹² LUBELCOVÁ, G. Alternatívne tresty v kontexte stratégií spoločenskej regulácie kriminality (od trestajúcej k obnovujúcej trestnej spravodlivosti). *Sociológia*. 2005, roč. 37, č. 1, s. 33-58. ISSN 0049-1225.

¹³ DIANIŠKA, G. John Braithwaite: Teória reintegrovaného zahanbenia a restoratívna spravodlivosť. In: T. STRĚMY, ed. *Restoratívna justícia a alternatívne tresty v teoretických súvislostiach*. 1. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 123. ISBN 978-80-7502-034-5.

Áký je teda hlavný rozdiel medzi retributívnou a restoratívnou justíciou? Podľa Zehra je v prvom rade potrebné si uvedomiť, že obe tieto teórie majú spoločný cieľ – napraviť niečo pomocou reciprocity tým, že sa vyrovná skóre. Odlišujú sa však v otázke, čo túto rovnováhu napraviť. Retributívna justícia verí, že trest (odplata) nastolí túto rovnováhu, avšak prax ukazuje, že toto je mnohokrát kontraproduktívne pre obeť aj páchatel'a. Restoratívna justícia, na druhej strane, verí, že tým, čo skutočne „vyrovná skóre“ v narušených vzťahoch, je identifikovanie ujmy a potrieb, ktoré obeť v dôsledku spáchaného trestného činu vznikli, v kombinácii s aktívnou snahou podporovať páchatel'a, aby prevzal zodpovednosť, napravil škody a hľadal príčiny svojho správania.¹⁴

Hoci by viacero zástancov restoratívnej justície rado jedného dňa videlo trestnú politiku ako výlučne restoratívnu, viac dosiahnuteľná sa javí možnosť, kedy restoratívna justícia bude existovať popri klasickej trestnej politike ako určitá alternatíva, ktorú možno aplikovať v určitých špecifických prípadoch – na určitý druh kriminality, určitého páchatel'a a okolnosti spáchania trestného činu. Aplikácia restoratívnej spravodlivosti je vhodným postupom najmä v prípade menej závažnej majetkovej kriminality, mladistvých páchatel'ov, prvopáchatel'ov¹⁵ a tých, ktorí sa k trestnému činu priznali a akceptujú svoje zavinenie. Predpokladá sa zároveň dobrovoľnosť aplikácie zo strany páchatel'a a ochota spolupráci na riešení zo strany obeť. Je to teda skôr komplementárny systém.¹⁶

Restoratívnu justíciu nemožno chápať ako ucelený systém reakcie spoločnosti na trestnú činnosť, napríklad v zmysle „anglosaskej koncepcie trestnej justície“ či „kontinentálneho trestného procesu“ a podobne. Niektoré krajiny majú trestnú justíciu viac restoratívnu a iné menej, podľa toho, v akej miere sú v rámci legislatívnych úprav zastúpené teoretické východiská a princípy, ktoré patria do trestnej justície. Tá predstavuje

---

¹⁴ ZEHR, H. *The Little Book of Restorative Justice*. 1st ed. Intercourse, PA: Good Books, 2002, s. 59. ISBN 1-56148-376-1.

¹⁵ Podľa Zehra restoratívna justícia nie je primárne určená na riešenie menej závažnej kriminality alebo prvopáchatel'ov. Podľa neho je síce pravdou, že získať podporu pre takto zamerané programy môže byť jednoduchšie, skúsenosti však ukázali, že aplikácia restoratívnych postupov môže mať najväčší vplyv v závažnejších prípadoch. Pri dôslednom aplikovaní princípov restoratívnej justície je práve v takýchto najzávažnejších prípadoch daná potreba aplikácie restoratívnych postupov. ZEHR, H. *The Little Book of Restorative Justice*. 1st ed. Intercourse, PA: Good Books, 2002, s. 9. ISBN 1-56148-376-1.

¹⁶ LUBELCOVÁ, G. Alternatívne tresty v kontexte stratégií spoločenskej regulácie kriminality (od trestajúcej k obnovujúcej trestnej spravodlivosti). *Sociológia*. 2005, roč. 37, č. 1, s. 33-58. ISSN 0049-1225.

určitý paralelný systém pôsobiaci vedľa klasickej trestnej justície, alebo v mnohých smeroch trestnú justíciu doplňujúci.¹⁷

V mnohých krajinách dochádzalo v posledných rokoch (a stále dochádza) k viacerým trestnoprávnym reformám, v rámci ktorých boli do národných právnych poriadkov zavádzané rôzne prvky restoratívnej justície. V tejto súvislosti hovoríme o modeloch (programoch) restoratívnej justície.

Modely restoratívnej justície

Modelom (programom) *restoratívnej justície* rozumieme každý model (program), ktorý používa restoratívny proces s cieľom, aby dosiahol restoratívne výsledky. *Restoratívny výsledok* je dohoda dosiahnutá v rámci restoratívneho procesu. Nadväzujúc na to, za *restoratívny proces* je považovaný akýkoľvek proces, v rámci ktorého obeť a páchateľ, a kde to je vhodné aj akýkoľvek jedinec alebo člen komunity dotknutý konkrétnym trestným činom, sa spoločne aktívne zúčastnia na riešení záležitostí, ktoré v dôsledku trestného činu vznikli, spravidla za pomoci sprostredkovateľa.¹⁸

S ohľadom na odlišné sociálne, ekonomické, politické a právne prostredia v jednotlivých krajinách je možné sledovať uplatňovanie rôznych modelov (programov) restoratívnej justície. Všetky restoratívne modely však možno charakterizovať určitými základnými prvkami:

- ✚ *stretnutie/komunikácia* medzi obeťou, páchateľom, a prípadne aj ďalšími jednotlivcami a členmi komunity. Hoci sa preferuje, aby toto stretnutie bolo osobné, nie je vylúčená ani iná možnosť komunikácie, napríklad prostredníctvom listov alebo pomocou videa;
- ✚ *dobrovoľnosť* celého procesu zo strany všetkých zúčastnených, teda ochota obeť stretnúť sa/komunikovať s páchateľom a na druhej strane prijatie zodpovednosti páchateľa za spáchaný trestný čin;
- ✚ *účasť sprostredkovateľa* (mediátora) ako nestranného subjektu, mnohokrát špeciálne školeného;

---

¹⁷ KARABEC, Z. Koncept restoratívnej justice. In: Z. KARABEC, ed. *Restoratívnej justice: Sborník příspěvků a dokumentů*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, s. 8. ISBN 80-7338-021-8.

¹⁸ DANDURAND, Y. a C. T. GRIFFITHS. *Handbook on Restorative Justice Programmes* [online]. 1st ed. New York; Vienna: United Nations; United Nations Office of Drugs and Crime, 2006. 105 s. [cit. 2015-01-10]. ISBN 978-92-1-133754-9. Dostupné na: http://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/06-56290_Ebook.pdf.

- ❖ cieľom je dosiahnuť *nápravu* narušených vzťahov, nahradiť ujmu a škody spôsobené obeť; a
- ❖ *reintegrácia* páchatel'a.

Napriek týmto spoločným znakom sa jednotlivé modely odlišujú najmä v počte a kategórii jednotlivých účastníkov a metódou pomoci pri trestných činoch.¹⁹ V súčasnosti vo svete prevládajú tri základné modely (programy) restoratívnej justície – *Victim-Offender Mediation* (mediácia medzi obeťou a páchatel'om, mediácia), *Family Group Conferencing* (konferencie) a *Circle Sentencing* (súdenie v kruhoch, kruhy). Postupne sa začína rozširovať aj ďalší model – *Community Reparative Boards* (výbory komunitnej nápravy).

Victim-Offender Mediation (Mediácia)

Mediácia je dnes prevládajúcou, najznámejšou a najčastejšie používanou formou restoratívnej justície v trestných veciach. Je taktiež najstaršou formou restoratívnej justície, nakoľko jej vznik sa datuje približne do 70-tych rokov minulého storočia, a to konkrétne v Severnej Amerike.

V úvode chceme poukázať na určité terminologické nedostatky pojmu mediácia. Ako uvádza Zehr, pri mediácii konfliktu alebo sporu sa predpokladá, že jednotlivé strany sú na rovnakom morálnom stupni, kedy mnohokrát títo jednotlivci majú povinnosti, na ktorých sa môžu všetci títo podieľať.²⁰ Hoci určitý pocit „zdieľanej viny“ môže v niektorých prípadoch existovať, často tomu tak nie je. Každopádne na to, aby sa páchatel' mohol zúčastniť restoratívnych procesov, musí prijať určitú zodpovednosť za spáchaný trestný čin, pričom dôležitým prvkom je pomenovať a uznať previnenie. Neutrálna povaha mediácie môže byť preto v niektorých prípadoch zavádzajúca, či dokonca ofenzívna. Podobne aj Karabec uvádza, že mediačné postupy uplatňované v restoratívnej justícii sa odlišujú od sprostredkovania používaného v civilných veciach alebo pri riešení obchodných vecí v rozhodcovskom konaní, keďže zúčastnené strany (páchatel' a obeť) nemajú rovnaké právne postavenie.²¹ V civilnom a rozhodcovskom konaní sa posudzujú nároky uplatňované jednotlivými

¹⁹ ZEHR, H. *The Little Book of Restorative Justice*. 1st ed. Intercourse, PA: Good Books, 2002, s. 49. ISBN 1-56148-376-1.

²⁰ ZEHR, H. *The Little Book of Restorative Justice*. 1st ed. Intercourse, PA: Good Books, 2002, s. 7. ISBN 1-56148-376-1.

²¹ KARABEC, Z. Koncept restoratívnej justície. In: Z. KARABEC, ed. *Restoratívnej justície: Sborník příspěvků a dokumentů*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, s. 10. ISBN 80-7338-021-8.

stranami, pričom otázky motivácie strán, emocionálne aspekty, náprava škôd alebo prevencia podobných prípadov do budúcnosti nie sú zväčša pre mediáciu v občianskoprávných a obchodnoprávných veciach relevantné.

Z uvedených dôvodov, hoci pojem mediácia je dlhodobo vo veciach restoratívnej justície zaužívaný, sa môžeme v súčasnosti stretnúť aj s pojmami mediálny dialóg, stretnutie alebo konferencia.

Podľa Vráblovej ide o dobrovoľné stretnutie obeť a páchateľ, uľahčené nestranným moderátorom, za účelom zmierenia strán a dosiahnutia nápravy (náhrady) prostredníctvom vzájomnej dohody.²² Cieľom mediácie je poskytnúť obeť a páchateľovi bezpečné prostredie, v ktorom budú môcť diskutovať o trestnom čine, jeho dopade (následkoch), spôsobenej ujme, vytvoriť príležitosť pre nápravu spôsobenej škody. Ide o proces primárne zameraný na nápravu vzťahov medzi obeťou a páchateľom.

Mediácia zahŕňa primárne obeť a páchateľov. Najprv sa pracuje individuálne s obeťou a páchateľom. Neskôr, ak obaja súhlasia, sa pristúpi k ich stretnutiu alebo konferencii. Stretnutie je zabezpečené a dohľad nad ním vykonáva profesionálny sprostredkovateľ, ktorý celý proces vyváženým spôsobom riadi.²³

Liebman mediáciou rozumie proces, v rámci ktorého nezaujatá tretia strana pomáha obeť a páchateľom komunikovať, priamo alebo nepriamo.²⁴ Štandardný proces mediácie zahŕňa dve štádiá: 1. Osobitné návštevy páchateľa a obeť, na ktorých sa posúdi vhodnosť takého postupu. Sú prediskutované všetky možnosti. 2. Ak je to vhodné, uskutočnia sa prípravy na priame spoločné stretnutie a dohodnú sa základné pravidlá. Hoci sa preferuje možnosť priameho stretnutia (zvyčajne sa ho zúčastní jedna obeť a jeden páchateľ, aj keď si obe strany môžu priviesť podporu), ak toto nie je z rôznych dôvodov možné, existuje aj možnosť nepriamej mediácie prostredníctvom listov či videa.

Za jeden z najdôležitejších prvkov úspešnej mediácie medzi obeťou a páchateľom môžeme označiť vytvorenie pocitu bezpečného prostredia. Toto je práve úlohou mediátora, ktorý má všetkými prostriedkami za-

---

²² VRÁBLOVÁ, M. Modely restoratívnej justície v Európe. In: T. STRÉMY, ed. *Restoratívna justícia a alternatívne tresty v teoretických súvislostiach*. 1. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 97-98. ISBN 978-80-7502-034-5.

²³ ZEHR, H. *The Little Book of Restorative Justice*. 1st ed. Intercourse, PA: Good Books, 2002, s. 49. ISBN 1-56148-376-1.

²⁴ LIEBMANN, M. *Restorative Justice: How It Works*. 1st ed. London; Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers, 2007, s. 74-77. ISBN 978-1-84310-074-4.

bezpečit', aby sa obeť, ktorá sa stretne osobne s páchatel'om, ktorý jej svojím trestným činom ublížil a má o tomto s ním diskutovať, necítila akýmkoľvek spôsobom počas celého procesu ohrozená. Už len náznak akejkoľvek vyhrážky zo strany páchatel'a je dôvodom na prerušenie mediácie. Tu sa má prejavit' odborná zdatnosť a pripravenosť mediátora, ktorý musí byť schopný uvedené prejavy spozorovať, pričom takýto negatívny signál od páchatel'a môže vychádzať nielen z verbálnych, ale i neverbálnych prejavov. Pre navodenie pocitu bezpečia oboch – páchatel'a aj obeť je taktiež dôležitá voľba vhodného prostredia pre mediáciu. Napríklad páchatel' môže negatívne vnímať úradné budovy polície alebo justičných orgánov, z dôvodu pocitu hrozby alebo donútenia, čo by mohlo v konečnom dôsledku zmarit' úspešný proces mediácie.²⁵

V súčasnosti existuje viacero vo všeobecnosti uznávaných pravidiel a usmernení pri procese mediácie, napríklad „*Recommended Ethical Guidelines*“ (Odporúčané etické pravidlá),²⁶ ktoré vydala *The Victim-Offender Mediation Association*. Medzi základné princípy podľa tohto dokumentu patria:²⁷

- ✚ Mediácia medzi obeťou a páchatel'om je restoratívny proces zameraný na riešenie konfliktu, ktorý aktívne zapája obeť a páchatel'a, v snahe napraviť emocionálne a materiálne škody spôsobené trestným činom;
- ✚ Ponúkať jednotlivým stranám kedykoľvek počas procesu možnosti postupu, aby sa v maximálne možnej miere cítili zapojené do procesu;
- ✚ Osobitné školenia mediátorov v otázkach citlivých vzťahov medzi obeťou a páchatel'om;
- ✚ Mediátor musí s účastníkmi dosiahnuť dohodu týkajúcu sa postupov, ktoré majú byť v rámci mediácie dodržané;
- ✚ Primárnu zodpovednosť za výsledok samotného procesu a prípadnú dohodu o náprave nesú samotní účastníci. Povinnosťou mediátora je

²⁵ KARABEC, Z. Koncept restoratívnej justice. In: Z. KARABEC, ed. *Restoratívni justice: Sborník příspěvků a dokumentů*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, s. 11. ISBN 80-7338-021-8.

²⁶ Victim-Offender Mediation Association: *Recommended Ethical Guidelines*. In: *Victim Offender Mediation Association* [online]. 2008-07-26. 8 s. [cit. 2015-01-10]. Dostupné na: <http://www.voma.org/docs/ethics.pdf>.

²⁷ GAVRIELIDES, Th. *Restorative Justice Theory and Practice: Addressing the Discrepancy* [online]. 1st ed. Helsinki: HEUNI, 2007, s. 62 [cit. 2015-01-10]. ISBN 978-952-5333-32-9. Dostupné na: <http://www.heuni.fi/material/attachments/heuni/reports/6KkomcSdr/Hakapainoon2.pdf>.

pomôcť obom stranám pri dosiahnutí informovanej a dobrovoľnej dohody alebo informovanej a dobrovoľnej diskusie;

- ✚ Kontakt s médiami za účelom vzdelávania a informovania, pokiaľ ide o základné myšlienky restoratívnej justície a mediácie, je všeobecne podporovaný. Avšak vyžaduje sa veľká opatrnosť pri reakcii na žiadosť médií byť priamo zapojený do konkrétneho prípadu, osobitne pri živom vysielaní alebo nahrávaní.

Family Group Conferencing (Konferencia)

Tento model restoratívnej justície sa oproti mediácii vyznačuje širším okruhom účastníkov, kedy sú do procesu zapojení nielen obeť a páchatel', ale taktiež ďalší ľudia dotknutí trestným činom, najmä rodinní príslušníci, priatelia a iné, pre obeť alebo páchatel'a dôležité osoby.

Zehr uvádza, že konferencie rozširujú okruh hlavných účastníkov procesu o rodinu a ďalšie dôležité postavy z komunity.²⁸ Vzhľadom na to, že tento model sa zameriava na podporu páchatel'a pri preberaní zodpovednosti a zmene svojho správania, rodinní príslušníci a iné relevantné osoby z komunity sú obzvlášť dôležité. Vítaná je však aj rodina obeť. Za určitých okolností, najmä ak je konferencia oprávnená nejakým spôsobom ovplyvniť výsledok prípadu z právneho hľadiska, býva prítomná aj úradná osoba, napríklad policajt.

Uvedený model je inšpirovaný tradičným riešením sporov maorskej kultúry na Novom Zélande. Vo svojej modernej podobe bol v roku 1989 prevzatý do národnej legislatívy Nového Zélandu, čím sa stal najsystematickejšie inštitucionalizovaným modelom restoratívnej justície.²⁹ Postupne začal prenikať aj do ďalších krajín, pričom aktuálne je to štandardný spôsob prejednávania trestných vecí mladistvých páchatel'ov. Podobnú funkciu ako mediátor tu má koordinátor alebo sprostredkovateľ.

Za druhý najznámejší druh konferencie je považovaný tzv. *Wagga model*, vyžívaný hlavne v Severnej Amerike. Od novozélandského modelu

---

²⁸ ZEHR, H. *The Little Book of Restorative Justice*. 1st ed. Intercourse, PA: Good Books, 2002, s. 50. ISBN 1-56148-376-1.

²⁹ BAZEMORE, G. a M. UMBREIT. A Comparison of Four Restorative Conferencing Models. In: J. J. WILSON, ed. *Juvenile Justice Bulletin* [online]. Washington, DC: U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention, 2001, s. 5 [cit. 2015-01-10]. NCJ 184738. Dostupné na: <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/ojjdp/184738.pdf>.

sa odlišuje najmä tým, že úlohu sprostredkovateľa plní policajný dôstojník, a v značnej miere vychádza z teórie reintegrovaného zahanbenia.³⁰

Účasť širšieho okruhu ľudí dotknutých trestným činom má doceliť, že si páchatel' lepšie uvedomí svoje konanie, jeho následky a spoločenský dosah. Z hľadiska procesného postupu sa odporúča, aby páchatel' najprv popísal svoje konanie a čo ho k nemu motivovalo. Ďalej by mala prehovoriť obeť (ak si to želá), a následne ďalší účastníci konferencie a popísať, ako ich konkrétne daný trestný čin ovplyvnil, a vyjadriť svoje subjektívne pocity voči páchatel'ovi, ako napríklad sklamanie dôvery, hanbu alebo úľutosť. Samozrejme, úspech tohto restoratívneho modelu vo veľkej miere závisí na kvalite rodinného zázemia páchatel'a, keď by v istých prípadoch konferencia mohla byť, naopak, kontraproduktívna. Preto je dôležitá úloha sprostredkovateľa alebo koordinátora, ktorí zväčša absolvovali odbornú prípravu, aby posúdili všetky relevantné okolnosti a zhodnotili, či v konkrétnom prípade je tento model vhodný.³¹

Vo všeobecnosti možno povedať, že najmä v prípadoch mladistvých delikventov sa konferencie vyznačujú vysokou mierou spokojnosti účastníkov a očakávanou nižšou mierou recidívy.³²

Circle Sentencing (Súdenie v kruhoch, kruhy)

Súdenie v kruhoch ako ďalší model restoratívnej justície vychádza z tradičných metód trestania domorodých obyvateľ'ov Severnej Ameriky, ktoré boli obnovené okolo roku 1990. Pri súdení v kruhu všetci účastníci, vrátane sudcu, obhajoby, prokurátora, policajného dôstojníka, páchatel'a, obeť a ich rodinných príslušníkov a členov komunít sedia tvárou v tvár v kruhu. Súdenie v kruhu je zväčša aplikovateľné iba v prípade, keď páchatel' priznal vinu. Diskusie medzi účastníkmi kruhu sú zamerané na dosiahnutie dohody o najlepšom možnom spôsobe ako vyriešiť konflikt a vec uzavrieť, s prihliadnutím na potreby komunity, potreby obeť, ná-

³⁰ GAVRIELIDES, Th. *Restorative Justice Theory and Practice: Addressing the Discrepancy* [online]. 1st ed. Helsinki: HEUNI, 2007, s. 62 [cit. 2015-01-10]. ISBN 978-952-5333-32-9. Dostupné na: <http://www.heuni.fi/material/attachments/heuni/reports/6KkomcSdr/Hakapainoon2.pdf>.

³¹ KARABEC, Z. Koncept restoratívni justice. In: Z. KARABEC, ed. *Restoratívni justice: Sborník příspěvků a dokumentů*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, s. 12. ISBN 80-7338-021-8.

³² VRÁBLOVÁ, M. Modely restoratívnej justície v Európe. In: T. STRÉMY, ed. *Restoratívna justícia a alternatívne tresty v teoretických súvislostiach*. 1. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 99. ISBN 978-80-7502-034-5.

pravu a potrestanie páchatel'a.³³ Vzhľadom na veľký okruh zapojených osôb sú diskusie v rámci kruhu veľakrát rozsiahlejšie ako pri iných modeloch a umožňujú reagovať na komplexnejšie problémy komunity, potreby páchatel'a a obeť, povinnosti komunity, komunitné normy a iné súvisiace problémy komunity.³⁴

Model rozhodovania v kruhu teda predstavuje určitý paralelný systém k oficiálnej trestnej justícii, kedy sa predpokladá, že štátne orgány sa zrieknu časti svojej jurisdikcie, ak sa v konkrétnom prípade javí vhodnejšie, aby zodpovednosť za rozhodnutie prevzala komunita. Tento model môže mať viacero variácií, tak, aby najlepšie vyhovoval tradíciám určitej komunity (využíva sa napríklad v rámci indiánskych rezervácií v USA). Opatrenia prijaté v rámci rozhodovania komunit môžu mať rôznu formu právnej záväznosti v závislosti na zvyklostiach a tradíciách danej komunity. Predmetný model však vo všeobecnosti nie je príliš rozšírený, najmä z dôvodu problémov právnej povahy, pričom ho možno aplikovať iba v špecifických podmienkach určitých komunit.³⁵

Význam však môžu mať tzv. uzdravujúce kruhy v zmysle restoratívnej justície pri podpore dialógu v rámci komunit, kedy sa identifikujú príčiny a následky určitých trestných činov za účelom nápravy nepriaznivého stavu a predchádzania obdobným prípadom v budúcnosti.

Community Reparative Boards (Výbory komunitnej nápravy)

Výbory komunitnej nápravy sú modelom restoratívnej justície, ktorý má svoj základ v omnoho starších a rozšírenejších modeloch reakcie komunity na trestnú činnosť mládeže, všeobecne známych pod pojmi ako *neighborhood boards* (komunitné výbory) alebo *community diversion boards* (komunitné výbory odklonu). Tieto panely alebo výbory sa v USA používali od 20-tych rokov minulého storočia a ich súčasné náprotivky tvoria od polovice 90-tych rokov výbory nápravy. Hoci sa pôvodne uplatňovali v prípadoch dospelých páchatel'ov nenásilných a menej závažných

³³ DANDURAND, Y. a C. T. GRIFFITHS. *Handbook on Restorative Justice Programmes* [online]. 1st ed. New York; Vienna: United Nations; United Nations Office of Drugs and Crime, 2006. 105 s. [cit. 2015-01-10]. ISBN 978-92-1-133754-9. Dostupné na: http://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/06-56290_Ebook.pdf.

³⁴ ZEHR, H. *The Little Book of Restorative Justice*. 1st ed. Intercourse, PA: Good Books, 2002, s. 50. ISBN 1-56148-376-1.

³⁵ KARABEC, Z. Koncept restoratívnej justice. In: Z. KARABEC, ed. *Restoratívni justice: Sborník příspěvků a dokumentů*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, s. 13. ISBN 80-7338-021-8.

restných činov, taktiež sa využívali pri mladistvých páchatel'och. Uvedené výbory sú tvorené malou skupinou občanov pripravených na takúto funkciu intenzívnou prípravou, ktorí vykonávajú verejné stretnutia tvárou v tvár s páchatel'mi, ktorým súd nariadil zúčastniť sa predmetného procesu. Výbory rozhodnú o sankčných opatreniach, sledujú ich dodržiavanie a predkladajú o tom správy súdu.³⁶

Za základný cieľ výborov komunitnej nápravy možno označiť nasledovné:

- ✚ Podporujú účasť občanov na trestnej justícii a trestaní mladistvých tým, že sú zapojení priamo do súdneho procesu;
- ✚ Poskytujú príležitosť obetiam a členom komunity, aby konštruktívnym spôsobom konfrontovali páchatel'ov ohľadne ich správania;
- ✚ Poskytujú príležitosť páchatel'om, aby prijali zodpovednosť a boli priamo zodpovední za škody, ktoré spôsobili obetiam a komunitě; a
- ✚ Vytvárajú zmysluplné, komunitou riadené dôsledky trestného a delikventného konania, čím znižujú nákladnú závislosť na formálnom súdnom systéme.

Záver

Cieľom predloženej štúdie bolo poskytnúť stručný pohľad na koncept restoratívnej justície a niektoré z modelov (programov), ktorými sa jej myšlienky uplatňujú v praxi. Tento koncept, hoci pôvodne chápaný prevažne ako alternatíva a protiklad k retributívnej trestnej politike, v súčasnosti existuje paralelne popri nej a poskytuje iný pohľad na trestnú činnosť a trestný čin, ktorý nie je vnímaný iba ako porušenie právnych predpisov, ale najmä ako sociálny konflikt medzi páchatel'om a poškodeným, odohrávajúc sa v určitom sociálnom prostredí a ovplyvňujúci vzťahy, ktoré v danom prostredí prirodzene existujú. Zapojenie všetkých subjektov dotknutých trestným činom do trestného procesu má prispieť k náprave narušených sociálnych vzťahov, a tým sa má dosiahnuť obnova narušenej rovnováhy v spoločnosti. Toto je možné práve prostredníctvom modelov restoratívnej justície, kde v súčasnosti najrozšírejšími sú Victim-Offender Mediation (mediácia medzi obeťou a páchatel'om,

---

³⁶ BAZEMORE, G. a M. UMBREIT. A Comparison of Four Restorative Conferencing Models. In: J. J. WILSON, ed. *Juvenile Justice Bulletin* [online]. Washington, DC: U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention, 2001, s. 3 [cit. 2015-01-10]. NCJ 184738. Dostupné na: <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/ojdp/184738.pdf>.

mediácia), Family Group Conferencing (konferencie), Circle Sentencing (súdenie v kruhoch, kruhy) a Community Reparative Boards (výbory komunitnej nápravy). Jednotlivé modely sa uplatňujú v rôznych krajinách v odlišnej miere, v závislosti od historických, sociálnych a právnych osobitostí. Vo všeobecnosti možno konštatovať, že hoci sa restoratívna justícia a jej základné myšlienky neustále rozširujú, z hľadiska početnosti uplatňovania jednotlivých modelov sú stále pomerne okrajové. Dôvodom je najmä skutočnosť, že v porovnaní s aktuálne uplatňovanou retributívnou trestnou politikou ide o nový koncept trestnej filozofie, z čoho logicky vyplýva určitá nedôvera súdov a prokurátorov pri ich aplikácii, s čím tiež súvisí nedostatočná legislatíva v tejto oblasti. Taktiež považujeme za potrebné, aby sa poskytovalo viac informácií o restoratívnej justícii ako takej, o jej cieľoch, výhodách a filozofii. Aktuálny stav trestnej politiky a všeobecná problematika nárastu kriminality ukazuje, že jej doplnenie o nové spôsoby a možnosti ako reagovať na trestnú činnosť sú potrebné a restoratívna justícia svojím odlišným náhľadom na trestnú činnosť môže práve toto poskytnúť.

Zoznam bibliografických odkazov

- BAZEMORE, G. a M. UMBREIT. A Comparison of Four Restorative Conferencing Models. In: J. J. WILSON, ed. *Juvenile Justice Bulletin* [online]. Washington, DC: U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention, 2001. 19 s. [cit. 2015-01-10]. NCJ 184738. Dostupné na: <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/ojjdp/184738.pdf>.
- DANDURAND, Y. a C. T. GRIFFITHS. *Handbook on Restorative Justice Programmes* [online]. 1st ed. New York; Vienna: United Nations; United Nations Office of Drugs and Crime, 2006. 105 s. [cit. 2015-01-10]. ISBN 978-92-1-133754-9. Dostupné na: http://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/06-56290_Ebook.pdf.
- DIANIŠKA, G. John Braithwaite: Teória reintegrovaného zahanbenia a restoratívna spravodlivosť. In: T. STRÉMY, ed. *Restoratívna justícia a alternatívne tresty v teoretických súvislostiach*. 1. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 114-126. ISBN 978-80-7502-034-5.
- DIANIŠKA, G., L. KLIMENTOVÁ, J. KOPRLOVÁ, V. KUBALA, T. STRÉMY a M. VRÁBLOVÁ. *Kriminológia*. 2. rozšír. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 351 s. ISBN 978-80-7380-344-5.

- FÁBRY, A. *Väznenie: História a súčasnosť*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 238 s. ISBN 978-80-7380-379-7.
- GAVRIELIDES, Th. *Restorative Justice Theory and Practice: Addressing the Discrepancy* [online]. 1st ed. Helsinki: HEUNI, 2007. 301 s. [cit. 2015-01-10]. ISBN 978-952-5333-32-9. Dostupné na: <http://www.heuni.fi/material/attachments/heuni/reports/6KkomcSdr/Hakapainoon2.pdf>.
- HALEY, J. O. Crime Prevention through Restorative Justice: Lessons from Japan. In: B. GALAWAY a J. HUDSON, eds. *Restorative Justice: International Perspectives*. 1st ed. Monsey, NY: Criminal Justice Press, 1996, s. 349-372. ISBN 1-881798-07-0.
- KARABEC, Z. Koncept restoratívnej justice. In: Z. KARABEC, ed. *Restoratívnej justice: Sborník příspěvků a dokumentů*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, s. 5-20. ISBN 80-7338-021-8.
- LIEBMANN, M. *Restorative Justice: How It Works*. 1st ed. London; Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers, 2007. 472 s. ISBN 978-1-84310-074-4.
- LUBELCOVÁ, G. Alternatívne tresty v kontexte stratégií spoločenskej regulácie kriminality (od trestajúcej k obnovujúcej trestnej spravodlivosti). *Sociológia*. 2005, roč. 37, č. 1, s. 33-58. ISSN 0049-1225.
- MARSHALL, T. F. *Restorative Justice: An Overview* [online]. 1st ed. London: Home Office, Research Development and Statistics Directorate, 1999. 36 s. [cit. 2015-01-10]. ISBN 1-84082-244-9. Dostupné na: <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20130128103514/http://rds.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs/occ-resjus.pdf>.
- UMBREIT, M. S. Avoiding the Marginalization and 'McDonaldization' of Victim-Offender Mediation: A Case Study in Moving toward the Mainstream. In: G. BAZEMORE a L. WALGRAVE, eds. *Restorative Juvenile Justice: Repairing the Harm of Youth Crime*. 1st ed. Monsey, NY: Criminal Justice Press, 1999, s. 213-234. ISBN 1-881798-13-5.
- Victim-Offender Mediation Association: Recommended Ethical Guidelines. In: *Victim Offender Mediation Association* [online]. 2008-07-26. 8 s. [cit. 2015-01-10]. Dostupné na: <http://www.voma.org/docs/ethics.pdf>.

VRÁBLOVÁ, M. Modely restoratívnej justície v Európe. In: T. STRÉMY, ed. *Restoratívna justícia a alternatívne tresty v teoretických súvislostiach*. 1. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 95-103. ISBN 978-80-7502-034-5.

ZEHR, H. *The Little Book of Restorative Justice*. 1st ed. Intercourse, PA: Good Books, 2002. 74 s. ISBN 1-56148-376-1.

JUDr. Filip Vysudil

Právnická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovenská republika
filip.vysudil@gmail.com